

ДЕРЖАВНЕ ТА РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ

Укладач – доцент кафедри публічного управління та адміністрування,
к. е. н, доцент О. В. Мирна

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Державне та регіональне управління» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки ЗВО СВО «Бакалавр» спеціальності «Публічне управління та адміністрування».

Предметом навчальної дисципліни є вивчення процесів та методів впливу на соціум з метою комплексного соціально-економічного та культурного розвитку держави, її окремих територій, а також забезпечення реалізації державної політики у відповідних сферах суспільного життя, створення умов для реалізації громадянами їх прав і свобод.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна професійної підготовки обов'язкової частини, тісно пов'язана з дисципліною «Теорія державного управління», а також є базою для вивчення дисциплін «Адміністративний менеджмент», «Публічне управління», «Регіонально-адміністративний менеджмент», «Етика державного службовця».

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1 Метою викладання навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти сучасного мислення та спеціальних знань у галузі управління на національному та регіональному рівнях; набуття умінь та формування компетентностей, необхідних для виконання функцій та реалізації повноважень органів державної влади і місцевого самоврядування.

1.2. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є опанування відповідної сукупності знань, вмінь та навичок, які повинні сприяти загальнопрофесійній підготовці майбутніх фахівців і забезпечити належне виконання ними покладених завдань у сфері управління.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані наступні елементи компетентності:

знання:

- законодавчих та нормативно-правових засад діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- закономірності управління на державному та регіональному рівнях;
- існуючі моделі державного управління, вітчизняну систему та структуру органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх компетенції;
- концептуальні засади реформування системи державного управління та місцевого самоврядування, напрями вдосконалення управління національним та регіональним розвитком;
- методичних та організаційних основ управління розвитком суспільства;
- особливостей державного управління в різних сферах суспільного розвитку та на різних рівнях;
- теоретико-методологічних засад формування загальнодержавної та регіональної політики.

вміння:

- з вибору стратегії й тактики у процесі господарювання на державному та регіональному рівнях;
- з визначення основних напрямків регіонального управління та місцевого самоврядування;
- з аналізу державного управління в адміністративно-політичній сфері;
- з оцінки механізму реалізації державної політики;
- з визначення загальнотеоретичних аспектів організації роботи органів державної

влади в Україні тощо.

способи мислення:

- формування суджень – форми відображення об'єктивної дійсності, яка полягає у ствердженнях наявності або відсутності ознак, властивостей або відносин у сфері технологічних процесів;

- пропонування міркувань – низки пов'язаних суджень, спрямованих на те, щоб з'ясувати істинність якої-небудь думки у сфері технологічних процесів, доведення її або заперечення;

- створення умовиводів – виведення з одного або декількох суджень в області технологічних процесів;

- генерування понять – пізнання сутності предметів і явищ у межах системи технологій в їх істотних зв'язках та відносинах, узагальнення їх істотних ознак.

професійні, світоглядні і громадянські якості:

- здатність використовувати знання, вміння та навички для теоретичного та практичного освоєння проблем, організовувати, реалізовувати, презентувати відповідні наукові дослідження;

- ґрунтовні знання класичного та сучасного наукового інструментарію дослідження соціально-економічних явищ та процесів у різних сферах діяльності;

- здатність організовувати та проводити дослідження, використовуючи сучасну методологію;

- здатність застосовувати одержані знання з різних предметних сфер спеціальності для формулювання нових теоретичних трактувань і положень, практичних адресних рекомендацій і пропозицій;

- здатність виявляти та розуміти причинно-наслідкові зв'язки між економічними явищами та процесами, ідентифікувати та оцінювати фактори впливу;

- ґрунтовні знання особливостей, інструментарію, новітніх напрямків та здатність формувати ефективну сучасну технологічну систему підприємства.

морально-етичні цінності:

- сформулювати уявлення про моральні цінності людини;

- здатність висловлювати своє судження про роль і значущість моральних цінностей у житті людини;

- формувати вміння аналізувати мотиви та вчинки людей, моделювати та розв'язувати ситуації, пов'язані з виконанням обов'язків у колективі;

- розвивати почуття відповідальності за свій вибір та наслідки вчинків;

- виховувати самостійність, волю, моральність.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 180 годин / 6 кредитів ЄКТС.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Основи теорії державного управління

Соціальна природа поняття «державне управління», його мета та зміст. Державне управління як системне суспільне явище. Системні характеристики державного управління. Теорія систем та управління. Фундаментальні процеси управління: планування, організація, управління, зв'язок. Визначення моделі системи державного управління. Етапи формування моделі системи державного управління на основі системного підходу. Об'єкт державного управління та предмет вивчення.

Основні теорії державного управління: економічна теорія держави; теорія суспільного вибору (суспільний договір, «фіаско держави», мінімізація трансакційних витрат); теорія соціології (теорія держави, соціальна структура суспільства, соціальна мобільність, статус і статусні ролі); теорія менеджменту (теорія раціональної бюрократії, організовані структури управління, розподіл праці в управлінських структурах, державне адміністрування).

Еволюція дослідження предмета державного та регіонального управління. Державне

та регіональне управління у системі суспільних наук, інші науки і галузі знань. Поняття система та завдання державного та регіонального управління як навчальної дисципліни. Методи вивчення державного та регіонального управління. Мистецтво управління. Структура курсу «Державне та регіональне управління».

Тема 2. Державна влада та державне управління

Держава як суб'єкт управління суспільними процесами. Сутність сучасної держави. Основні риси держави. Категорія влади. Державна влада як складова державно-владного механізму. Поняття та сутність функцій державного управління. Види функцій державного управління. Реалізація функцій в державному управлінні: основні проблеми.

Державне управління як система, що розвивається. Рівні державного управління: загальнодержавне управління, управління на регіональному та місцевому рівнях. Суб'єкти та об'єкти державного та регіонального управління. Принципи державного управління, механізми їх прояву і використання.

Цілі державного управління, їх юридичне та ресурсне забезпечення. Функціональна структура державного управління. Сутність і класифікація функцій державного управління. Характеристика загальних (основних) та спеціальних (спеціалізованих) функцій. Допоміжні функції. Основні напрями діяльності в системі державного управління.

Поняття та класифікація методів державного управління. Організаційно-розпорядчі (адміністративні) методи, їх переваги та недоліки. Економічні методи та їх інструменти. Правові методи. Соціально-психологічні та неформальні методи впливу.

Сутнісні характеристики (рисни) організаційної структури державного управління. Унітарна та федеративна організація державного управління. Основи побудови організаційної структури державного управління.

Моделі державного управління: світовий досвід. Структура державного управління у провідних країнах світу : інституційний, функціональний та організаційний аналізи; центральні, регіональні та місцеві органи управління, їх ієрархія, проблеми взаємодії. Використання зарубіжного досвіду державного управління у вітчизняній практиці.

Тема 3. Державне управління в окремих сферах суспільного розвитку

Державне регулювання економіки, його цілі, функції, об'єкти. Роль держави у розвитку підприємництва. Державне регулювання структурної перебудови національної економіки. Конкурентна та інноваційно-інвестиційна політика держави, методи та інструменти. Засоби впливу на розвиток промислового і сільськогосподарського виробництва, сфери обігу і торгівлі. Управління зовнішньоекономічним сектором.

Особливості управління соціальною сферою. Соціальна політика держави: необхідність, сутність, цілі та принципи. Основні об'єкти та складові політики. Моделі соціальної політики. Методи впливу держави на розвиток соціальних відносин. Основні напрями соціальної політики держави щодо економічно активного населення. Діяльність держави щодо вразливих верств населення. Формування системи соціального захисту. Завдання державного регулювання розвитку елементів соціальної інфраструктури.

Державне управління в адміністративно-політичній сфері. Політика як наука, мистецтво і вид діяльності. Види політики держави, їх цілі, принципи формування, інструменти реалізації. Національна безпека та державне управління.

Специфіка управління у сфері культури та ідеології. Державне управління у сфері освіти, молодіжної політики, культури, науки, туризму, спорту, охорони здоров'я. Вплив держави на розвиток інформаційного простору, формування суспільної свідомості. Державне управління і сфера особистого життя людини.

Тема 4. Роль різних гілок влади у процесі державного управління

Система органів публічної влади. Законодавча влада в системі державного управління. Поняття, склад і структура парламенту, його повноваження.

Державне управління і виконавча влада: поняття, співвідношення, взаємозв'язок. Роль виконавчої влади в управлінні. Види органів виконавчої влади та питання їх класифікації. Уряд і державне управління.

Судова влада у системі державного управління. Поняття і роль судової влади у суспільстві. Судові системи та судові органи. Здійснення судової влади.

Сутність і види контролю у суспільстві. Контрольна влада у системі управління, її органи та форми діяльності.

Особливості організаційної структури державного управління в зарубіжних країнах.

Тема 5. Державне управління на регіональному рівні

Регіональне управління: сутність, цілі та специфіка. Історичні форми управління регіональним розвитком. Державна регіональна політика та політика територіально-адміністративних органів. Роль місцевого самоврядування у розвитку регіону.

Основні напрями регіонального управління: управління природно-ресурсним потенціалом регіону, управління фінансовими, трудовими ресурсами. Вплив органів державної влади на промислове і сільськогосподарське виробництво в регіоні, функціонування регіональних ринків. Управління інноваційною діяльністю. Роль державного управління щодо розвитку соціальної інфраструктури регіону.

Механізми реалізації регіональної політики держави: інституційно-правові, організаційні, фінансово-економічні, соціально-психологічні. Місцеві бюджети як фінансова основа соціально-економічного розвитку регіону. Державні та регіональні програми. Історичний досвід та особливості функціонування та управління територій із спеціальним статусом.

Регіональне управління та місцеве самоврядування. Поняття та суть місцевого самоврядування. Його основні ознаки та принципи, моделі управління. Роль органів місцевого самоврядування у розвитку регіону. Централізація та децентралізація влади.

Тема 6. Система органів державної влади в Україні: конституційні основи їх функціонування, роль в управлінні

Історичний досвід державного управління в Україні. Конституційна модель розподілу влади в Україні. Верховна Рада та державне управління, Інститут Президента та державне управління. Органи виконавчої влади України: загальна характеристика, управлінські зв'язки. «Субординація», «координація» і «реординація» між органами виконавчої влади.

Центральні органи виконавчої влади. Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади. Регіональні органи виконавчої влади.

Місцеве самоврядування у державному управлінні України. Проблеми функціонування та напрями реформування.

Тема 7. Центральні органи виконавчої влади в Україні

Центральні органи виконавчої влади (ЦОВВ) у системі державного управління. Історія формування і функціонування. Організаційна структура та завдання ЦОВВ, їх права, компетенція, функції.

Кабінет Міністрів України як вищий орган виконавчої влади. Історичний аспект формування уряду України. Структура та порядок формування Кабінету міністрів України. Функціональні повноваження членів Кабінету міністрів України. Секретаріат Кабінету міністрів України, порядок формування, повноваження. Відповідальність Кабінету міністрів України. Акти Кабінету міністрів України.

Міністерства України та їх повноваження. Державні служби України та інші центральні органи виконавчої влади: їх статус, функції.

Територіальні органи ЦОВВ: права, компетенція, функції. Централізація та децентралізація у структурній організації державного управління.

Тема 8. Регіональні органи державного управління

Місцеві державні адміністрації в системі державного управління. Основні завдання, правовий статус, компетенція МДА. Повноваження, порядок формування та роботи МДА. Структура МДА, їх діяльність. Відносини МДА у системі вертикальних та горизонтальних зв'язків.

Управління факультативними територіальними одиницями. Господарсько-правовий механізм діяльності територій із спеціальним статусом.

Тема 9. Місцеве самоврядування та його особлива роль у державному управлінні

Історичний аспект та конституційно-правові засади місцевого самоврядування в Україні. Державна політика у сфері місцевого самоврядування. Правовий статус органів місцевого самоврядування в системі державного управління. Сучасна система місцевого самоврядування в Україні: територіальна громада, представницькі органи місцевого самоврядування, виконавчі органи місцевого самоврядування, посадові особи місцевого самоврядування. Асоціації та інші форми добровільного об'єднання органів місцевого самоврядування. Особливості здійснення самоврядування в місті Києві.

Всесвітня Декларація місцевого самоврядування, Європейська Хартія місцевого самоврядування та проблеми функціонування інституту місцевого самоврядування в Україні.

Громадянин в державному управлінні. Поняття і основні характеристики громадянства. Права, свободи і обов'язки громадян: система закріплення. Взаємовідносини громадян і органів державного управління.

Тема 10. Внутрішня організація та управління органу державної влади

Загальнотеоретичні аспекти організації роботи органів державної влади в Україні. Орган влади як об'єкт організації. Організація як процес і функція управління.

Сутність і особливості менеджменту органу державної влади, регламент його діяльності. Стратегічне управління та формування програми діяльності органу державної влади. Функціональний аналіз та контролінг діяльності органу державної влади. Інформаційне та комунікаційне забезпечення внутрішньої організації органу державної влади. Інформаційне та комунікаційне забезпечення внутрішньої організації органу державної влади. Підготовка та прийняття рішень в органах державної влади. Зв'язки з громадськістю в системі управлінської діяльності органу державної влади. Роль та місце керівника в управлінні органами державної влади. Сутність лідерства в державному управлінні. Забезпечення законності в державному управлінні. Специфіка юридичної відповідальності в державному управлінні.

Тема 11. Державна служба в Україні

Державна служба: поняття, риси, функції, принципи, види, організація. Система правових актів про державну службу та правовий статус державних службовців. Класифікація посад державних службовців.

Проходження державної служби та управління державною службою. Атестація державних службовців. Етика поведінки державних службовців. Управління державною службою. Державна кадрова політика. Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації державних службовців.

Бюрократія і бюрократизм у державному управлінні: світові тенденції та вітчизняна специфіка.

Тема 12. Ефективність державного управління. Державний контроль у сфері виконавчої влади

Поняття ефективності в управлінні. Чинники та критерії ефективності державного управління. Загальна соціальна ефективність державного управління. Ефективність діяльності управлінських органів і посадових осіб. Економічна оцінка ефективності функціонування органу державної влади. Демократичні процедури визначення ефективності державного управління.

Державний контроль у сфері виконавчої влади в Україні, його зміст та правові засади. Види контролю. Здійснення державного контролю щодо виконавчої влади з боку суб'єктів інших гілок влади: парламентський контроль, прокурорський нагляд, судовий контроль, адміністративний нагляд поліції. Громадський контроль за діяльністю органів державного управління.

Тема 13. Відносини органів публічної влади в системі управління

Основні напрями взаємодії центральних та регіональних органів державної влади та органів державної влади та органів місцевого самоврядування з трудовими колективами, підприємствами, установами і організаціями. Взаємовідносини органів державної влади й

місцевого самоврядування із судовими та правоохоронними органами: органами Служби безпеки України, органами прокуратури, органами внутрішніх справ.

Взаємодія державних органів та органів місцевого самоврядування з об'єднаннями громадян. Здійснення нагляду за діяльністю об'єднань громадян. Організація роботи із запитами громадян. Державні та адміністративні послуги з боку органів виконавчої влади та їх правове регулювання. Залучення громадськості до участі в управлінні державними і суспільними справами та контролі за функціонуванням органів влади.

Тема 14. Розвиток системи державного та регіонального управління

Проблеми взаємовідносин гілок державної влади в Україні у сфері управління. Необхідність реформування системи державного та регіонального управління. Державне та регіональне управління в контексті трансформаційних та глобалізаційних процесів. Соціально-ринкова трансформація України та завдання держави щодо формування ефективної системи управління на різних рівнях. Реформування системи державного управління відповідно до стандартів публічного адміністрування, прийнятих в країнах розвинутої демократії.

Суть та основні напрями адміністративної реформи в Україні. Концептуальні засади реформування центральних та місцевих органів влади, напрями вдосконалення управління регіональним розвитком. Базові форми децентралізації управління. Формування ефективної організації виконавчої влади як на центральному, так і на місцевому рівнях управління. Запровадження нової ідеології функціонування виконавчої влади місцевого самоврядування як діяльності щодо забезпечення реалізації прав і свобод громадян, надання державних та громадських послуг. Удосконалення механізмів правового захисту громадян у відносинах із органами державної влади. Протидія корупції в органах державної влади та органах місцевого самоврядування.

Створення сучасного нормативно-правового, наукового та інформаційного забезпечення системи державного управління; зміцнення та формування нових фінансово-економічних основ функціонування державного управління; організація на нових засадах державної служби та служби в органах місцевого самоврядування; створення сучасної системи підготовки та перепідготовки управлінських кадрів; оновлення інституту відповідальності у сфері державного та регіонального управління; запровадження регіонального адміністративно-територіального устрою.

3. Рекомендована література

Основна

1. Воронкова В. Г. Менеджмент в державних організаціях : [Навч. посіб.] / В. Г. Воронкова. – К. : Професіонал, 2004. – 256 с.
2. Державне управління : проблеми адміністративно-правової теорії та практики [Текст] / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. – К. : Факт, 2003. – 384 с.
3. Мельник А. Ф. Державне управління : [Підруч.] / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський. – К. : Знання, 2009. – 582 с.
4. Желюк Т. Л. Державна служба : [Навч. посіб.] / Т. Л. Желюк – Луцьк : Професіонал, 2000. – 558 с.
5. Круш П. В. Регіональне управління : [Навч. посіб.] / П. В. Круш, О. О. Кожем'яченко. – К. : ЦУЛ, 2007. – 248 с.
6. Лазор О. Д. Основи місцевого самоврядування : [Навч. посіб.] / О. Д. Лазор. – К. : ЦУЛ, 2003. – 432 с.
7. Малиновський В. Державне управління : [Навч. посіб.] / В. Малиновський. – Луцьк : РВВ «Вежа» Вол. держ. ун-ту ім. Л. Українки, 2000. – 558 с.
8. Оболенський О. Ю. Державне управління та державна служба : [Словн.-довід] / О. Ю. Оболенський. – К. : КНЕУ, 2005. – 478 с.
9. Оболенський О. Ю. Державна служба : [Підруч.] / О. Ю. Оболенський. – К. : КНЕУ, 2006. – 472 с.

10. Ординський В. Л. Управління в органах виконавчої влади : [Навч. посіб.] / В. Л. Ординський. – К. : ЦУЛ, 2008. – 296 с.
11. Якубовський О. П. Державна влада і громадянське суспільство : система взаємодії : [Моногр.] / О. П. Якубовський, Т. А. Бутирська. – О. : ОРІД НАДУ, 2004. – 196 с.

Допоміжна

1. Авер'янов В. Дискусійні питання законодавчого регулювання державної служби в Україні [Текст] / В. Авер'янов, О. Андрійко // Вісник державної служби України. – 2005. – № 3. – С. 8.
1. Безверхнюк Т. Основні поняття концепції ресурсного забезпечення регіонального управління законодавства [Текст] / Т. Безверхнюк // Право України. – 2009. – № 1. – С. 4-13.
2. Васильєв О. В. Методологія і практика інфраструктурного забезпечення функціонування і розвитку регіонів України : [Моногр.] / О. В. Васильєв. – Харків: ХНАМГ, 2007. – 341 с.
3. Гаєвський Б. А. Політичне управління : [Навч. посіб.] / Б. А. Гаєвський, В. А. Ребало, М. В. Туленков. – К. : УАДУ, 2001. – 160 с.
4. Державне управління : [Навч. посіб.] / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко ; за ред. А. Ф. Мельник. – К. : Знання/Прес, 2003. – 343 с.
5. Державне управління в Україні: організаційно-правові засади: [Навч. посіб.] / Н. Р. Нижник, С. Д. Дубенко, В. І. Мельниченко та ін. ; за заг. ред. Н. Р. Нижник. – К. : УАДУ, 2002. – 164 с.
6. Дідківська Л. І. Державне регулювання економіки [Текст] / Л. І. Дідківська, Л. С. Головка. – К. : Знання, 2008. – 213 с.
7. Калюжний А. А. Інформаційне забезпечення виконавчої влади / А. А. Калюжний // Виконавча влада в Україні : [Навч. посіб.]. – К. : УАДУ, 2002. – С.109.
8. Керецман В. Ю. Державне регулювання регіонального розвитку: теоретичні аспекти : [Моногр.] / В. Ю. Керецман. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – 188 с.
9. Малиновський В. Я. Державна служба: теорія і практика : [Навч. посіб.] / В. Я. Малиновський. – К. : Атіка, 2003. – 160 с.
10. Матвиенко П. Обобщающая оценка развития регионов [Текст] / П. Матвиенко // Экономика Украины. – 2007. – № 5. – С. 26 – 34.
11. Національна економіка : [Навч. Посіб.] / за ред. В. М. Тарасовича. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 280 с.
12. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 № 1561-XII [Текст] // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 47. – С. 646.
13. Про інноваційну діяльність : Закон України від 07.08.2002 р. [Текст] // Урядовий кур'єр. – №143. – С. 17-24.
14. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.97 №280/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.kiev.ua. – Назва з титул. екрана.
15. Про основи державної політики у сфері науки і науково-технічної діяльності: Закон України із змінами і доповненнями № 284-XIV від 01.12.1998 [Текст] // Голос України, 22 грудня 1998 року. – № 245. – 41-48 с.
16. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 10.01.2003 № 433-IV [Текст] // Голос України, 13.02.2003. – № 28 (3028). – 34-38 с.
17. Регіональна економіка : Словник довідник [Текст] / за ред. М. В. Підмогильного. – К. : Тираж, 2004. – 346 с.
18. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку : [Моногр.] / за ред. З.С. Варналія. – К. : Знання України, 2005. – 498 с.
19. Семина Т. А. Проблемы дезинтеграции экономического пространства страны и дифференциации социально-экономического положения регионов / Т. А. Семина. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sbcinfo.ru/articles/27-28_05_1999conf/4_3.htm. – Назва з титул. екрана.
20. Синергия становления и развития региональных экономических систем :

[Моногр.] / В. П. Решетило – Харьков : Харк. нац. акад. город. хоз-ва, 2009. – 218 с.

21. Соснін О. Національні інформаційні ресурси в сучасних умовах: проблемні питання вітчизняного законодавства [Текст] / О. Соснін // Право України. – 2003. – № 10. – С. 125.

22. Стефанюк В. Правові акти управління [Текст] / В. Стефанюк // Право України. – 2003. – № 7. – С. 3-9.

23. Теорія та практика державного управління: [зб. наук. пр.] – Х. : Вид-во ХарРІНАДУ «Магістр», 2012. – Вип. 4 (39). – 544 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2012-4/2012_04.pdf. – Назва з титул. екрана.

24. Харазішвілі Ю. Оцінка ефективності соціально-економічного розвитку регіонів України [Текст] / Ю. Харазішвілі // Економіка України. – 2007. – № 9 (550). – С. 55-62.

25. Чужиков В. Модернізація регіональної політики в ЄС [Текст] / В. Чужиков // Економіка України. – 2008. – № 3 (556). – С. 51-57.

26. Шубравська О. Регіональний аспект сталого економічного розвитку агропродовольчої системи України [Текст] / О. Шубравська // Економіка України. – 2009. – № 5 (570). – С. 68 – 76.

Інформаційні ресурси

1. Державне управління: удосконалення та розвиток : Електронне наукове фахове видання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.dy.nauka.com.ua/. – Назва з титул. екрана.

2. Державне управління: теорія і практика : Електронний науковий фаховий журнал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/enfzh.html>. – Назва з титул. екрана.

3. Управління сучасним містом : Журнал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ukregion.org.ua/nauka/journal. – Назва з титул. екрана.

4. Державне управління та місцеве самоврядування : Збірник наукових праць [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dbuara.dp.ua/vidavnictvo/vidannya.htm>. – Назва з титул. екрана.

5. Офіційне інтернет-представництво Президента України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/>. – Назва з титул. екрана.

6. Урядовий портал Кабінету Міністрів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/>. – Назва з титул. екрана.